
OD FRANCUSKE DO BISAGA - PRISJEĆANJE NA FRANCUZA GROFA EDGARA CORBERONA, HRVATSKOG DOMOLJUBA

(Uz izložbe u Muzeju Sveti Ivan Zelina i Muzeju Brdovec)

Radovan Brlečić, Sveti Ivan Zelina

Nevolja je u tome što živimo u društvima u kojima se ne potiče i unapređuje svijest o važnosti baštine – kako kulturne, tako i prirodne. To su ozbiljne stvari, koje zahtijevaju sistematičnost i planiranje, a to se ne uklapa u četverogodišnje mandate. Čak i nacionalni arheološki spomenici propadaju. Posao je prepušten entuzijastima.

Na tu sam istinu kojoj se može prisposodobiti priča u nastavku naišao slučajno i pritom zagubio ime autora, pa neka mi bude oprošteno što ga ne navodim.

Dva dvorca u Hrvatskom prigorju - Januševac u selu Prigorje Brdovečko, na krajnjem zapadu Prigorja, sagrađen u vrijeme kasnog novog vijeka i ostaci srednjovjekovnog grada Bisaga na istoku, kakvih desetak kilometra udaljenog od Svetog Ivana Zeline - povezuje zaboravljena i nedovoljno znana priča iz ne baš tako davne povijesti Lijepe naše o iznimnom čovjeku, Francuzu koji je živeći i djelujući 16 godina u Hrvatskoj postao njezin istinski domoljub.

Podsjetio nas je na njega Mladen Houška sa suradnicima postavivši u Muzeju Sveti Ivan Zelina, uz suorganizaciju Muzeja Brdovec, izložbu: *Grof Edgar Corberon u hrvatskoj povijesti*, obilježivši izložbom 160. godišnjicu Corberonove smrti. Početkom veljače 2022. postav izložbe preseljen je u Muzej Brdovec.

Nakon stradanja krajem II. svjetskog rata dvorac Januševac, jedan od najljepših primjera klasicističke arhitekture u Hrvatskoj, potpuno je obnovljen i zaštićen kao kulturno dobro. A grad Bisag sagrađen u 13. ili 14. stoljeću kao wasserburg, nizinska utvrda okružena opkopima s vodom iz obližnje rijeke Lonje, nakon prestanka opasnosti od upada Turaka pregrađivan i dograđivan stambenim prostorima, postaje barokni ladanjski dvorac.

Oba su dvorca do kraja rata dijelila istu sudbinu izazvanu društvenim promjenama. A onda je Bisag zaboravljen i ostavljen propadanju baš kao i najveći broj nekadašnjih srednjovjekovnih utvrda i novovjekovnih dvoraca po Hrvatskoj.

Hrvatsko prigorje u kojem se dvorci nalaze povijesni je prostor između Zagrebačke gore i rijeke Save. Jednim njegovim dijelom prolazile su rimske ceste koje su povezivale nekadašnju Sisciju s Petoviom preko Andautonije, današnjih Seseva, Svetog Ivana Zeline i Komina koji je sjeverno od Bisaga. Živjelo se na tom prostoru i prije antike. Na lokaciji Iznad Komina zelinski muzej istražuje ostatke dva gradinska naselja: Pogorišće i Graci iz kasnog brončanog doba.

No vratimo se kroz izložbu na početak priče koja počinje 1845. kada dvorac Januševac kupuje, netom što je došao u Hrvatsku, grof Corberon, a završava 1861. u Bisagu, grofovom smrću.

Iako je Edgar Corberon umro u Badenu kraj Beča gdje je bio na liječenju, prema vlastitoj želji pokopan je u dvorskoj kapeli smještenoj unutar dvorca Bisag u kojoj su Draškovići, vlasnici Bisaga, pokapali članove svoje mnogobrojne obitelji.

Tko je bio grof Corberon i kakva mu je bila uloga u hrvatskoj povijesti?

Francuski plemić rođen 1807. u obiteljskom dvorcu Troisereux, departman Oise na sjeveru Francuske. Avanturističkog duha, Corberon putuje Europom. U Španjolskoj kao časnik sudjeluje u borbama za španjolsko prijestolje na strani brata španjolskog kralja stekavši čin pukovnika. A onda još malo luta Europom. Nastanjuje se u Hannoveru, najprije kneževini, potom kraljevini (danas pokrajina u središnjoj Njemačkoj) i postaje prijatelj utjecajnog hannoverskog kralja Ernesta Augusta I., povezanog s engleskom krunom preko žene Sofije, unuke kralja Jakova I.

Cijeneći Corberonea i njihovo prijateljstvo, Ernest August I. odlikovao ga je visokim odlikovanjem.

Na kraju ga njegov pustolovni duh dovodi u Hrvatsku u kojoj ostaje do svoje smrti. Odmah se uklopio u društvo onog dijela hrvatskog plemstva koje se okupljalo oko grofa Janka Draškovića. *Oduševljavaju ga slobodarske ideje hrvatskih preporoditelja, te postaje njihov gorljivi pristaša* (Mladen Houška) i po nagovoru grofa Draškovića kupuje dvorac Januševac.

Često se druži s mladim pukovnikom Josipom Jelačićem. A kada je Jelačić imenovan 1848. banom Corberon mu postaje jednim od najbližih suradnika.

U nastavku izložbe ispričana je povijest Januševca i Bisaga, uloga Edgara Corberona u hrvatskom narodnom preporodu i prikazane su političke prilike u Hrvatskoj.

Corberon je kao izuzetno obrazovana osoba, uz materinski francuski, odlično govorio hrvatski i još desetak jezika, a bavio se književnošću i prevođenjem na

francuski, bio je uz grofa Otona Sermagea u vodstvu hrvatskog izaslanstva koje je 1848. otputovalo u Innsbruck uvjeriti cara Ferdinanda V. u odanost Hrvatske Monarhiji i zamoliti ga da podrži bana Jelačića u borbi protiv velikomađarske hegemonije, koja ne prihvaća ni jedan od zahtjeva novoustoličenog Hrvatskog sabora već promovira težnju stvaranja Velike Mađarske, koja bi se prostirala od Karpata do Jadrana, a Hrvatska bi u njoj bila mađarska zemlja.

Po povratku izaslanstva iz Innsbrucka stavio je svoje vojničko iskustvo na raspolaganje banu Jelačiću koji je kao vojskovođa, uz Radetzkgoga i Alfreda I. Fürsta, sudjelovao u vojnim operacijama 1848. i 1849. kojima je ugušena pobuna u Beču, čime je zapravo spašena Habsburška Monarhija. A onda je u vojnom pohodu oslobodio Međimurje i opsjedao Budim i Peštu

Njegova pisma čiji su sadržaji dio izložbe, a koje redovito šalje prijatelju Ernestu Augustu I., izvještavajući ga o zbivanjima u Hrvatskoj i cijeloj Monarhiji, autentična su svjedočanstva iz tog vremena hrvatske povijesti.

U brošuri „Glas iz Hrvatske“ objavljuje 1851. svoje poglede na Hrvatski preporod koji su u potpunom suglasju s političkim pogledima Preporoda. Vidljivo je razočaran novom politikom Beča spram Hrvatske ustoličenom dolaskom na vlast Franje Josipa I.

U to je vrijeme obnašao i dužnost općinskog načelnika Brdovca.

Uz podršku bana Jelačića i ministra Kulmera nastoji privoliti vladu u Beču da Kraljevsku akademiju znanosti osnovanu 1776. dekretom carice Marije Terezije preimenuje u nacionalno sveučilište.

Prema Corberonovom programu Hrvatsko sveučilište bi imalo četiri fakulteta: filozofski, pravni, medicinski i teološki. Kako je bez uspjeha o tome pisao ministarstvu javne nastave u Beču uputio se u Beč ministru L. Thunu Hohenstainu kako bi mu osobno izložio svoj program i pokušao bezuspješno uvjeriti dvor da Hrvatska ima pravo osnovati svoje nacionalno sveučilište. Nažalost, to nije doživio, a i njegov program osnivanja Sveučilišta tiskan je tek nakon njegove smrti. Za osnivanje modernog sveučilišta u Zagrebu trebalo je čekati do 1874. kada je za bana Ivana Mažuranića konačno dobiveno odobrenje cara Franje Josipa I. da se u Zagrebu osnuje moderno sveučilište.

Nesebično ulažući energiju ali i svoj kapital u provođenju programa hrvatskog narodnog preporoda čiji je program Janko Drašković objavio 1832. u knjižici *Disertatia iliti Razgovor* potpuno je osiromašio, a vjerojatno i obolio, što ga je prisililo na prodaju Januševca. Nakon prodaje Januševca na prijedlog grofa Janka Draškovića preselio se u dvorac Bisag, u vlasništvu obitelji Drašković.

Jedna točka programa Hrvatskog narodnog preporoda zalagala se je za uvođenje narodnog jezika u javni život. Iako je Drašković svoj program napisao na štokavici, valja se podsjetiti kako je u to vrijeme kajkavski kojim se govorilo u

Hrvatskom prigorju i dobrom dijelu Hrvatske bio jedan od dva hrvatska književna jezika. Zahvaljujući entuzijastima kajkavski jezik je 2015. priznat od međunarodne organizacije za standardizaciju ISO, kao povijesni književni jezik na kojem su pisana djela nastala u periodu od 16. do 19. stoljeća i neka djela nastala u 20. stoljeću. Iz znatiželje, volio bih znati je li Corberon, s obzirom da je živio u Prigorju, govorio kajkavskim ili štokavskim jezikom.

Izložba završava maketama dvoraca Januševac i Bisag. Iako su to s obzirom na temu jedini predmeti na izložbi, izložba nije nimalo izgubila na dinamičnosti i izuzetno je poučna i zanimljiva jer vjerno i dokumentirano odražava vrijeme i događaje koje obrađuje.

Nakon što su potomci Janka Draškovića prodali Bisag i odselili u Trakošćan ponijevši sa sobom svoje pokojne, ostavili su Corberona da i dalje počiva u kapelici sv. Florijana, dvorac mijenja nekoliko vlasnika.

Odlaskom Draškovića, zapravo, počinje propadanje slavnog Bisaga, o kojem Milan Begović, velikan hrvatske moderne, piše: *...imao je sve attribute da bude spomenik i hrvatske državnosti i hrvatske kulture*. Begović je kupio Bisag i u njemu nakratko živio napisavši u njemu libreto za operu *Ero s onoga svijeta*. Povijest Bisaga dao mu je inspiraciju za roman *Sablasti u dvorcu*, koji je trebao biti prvi dio trilogije. Iako roman započinje razgovorom Begovića i seljaka koji mu prodaje dvorac, o grobu Corberona i pojavljivanju njegovog duha, to nije roman o sablastima već o životu – nestajanju jednog društva.

Uz izložbu je izdan i bogato opremljen katalog, gotovo monografija onog doba, u kojoj su autori tekstova Mladen Houška, Silvija Limani i Stjepan Laljak, pa se može reći kako se zapravo radi o projektu koji bi prema riječima autora Mladena Houške trebao potaknuti ispravljanje nepravde učinjene zaboravom na Corberona, koji je bio *veliki čovjek i vizionar hrvatske budućnosti*. *Nitko mu nije podignuo niti spomen-ploču, a grob mu se još uvijek nalazi u ruševinama grada Bisaga*.

Zaborav na Corberona dogodio se iako su o Corberonu kroz povijest pisali mnogi. Od Šenoe i Milana Vežića u *Viencu*, preko Bojničića, direktora Državnog arhiva, Emilija Laszowskog do mnogih drugih.

Najcjelovitiji pregled života i rada Edgara Corberona dao je Stjepan Laljak, dugogodišnji urednik Zaprešićkog godišnjaka, zbornika Matice hrvatske Zaprešić.

Koliko je Corberon doista bio velik uspješno dokazuje ova izložba, ali i činjenica da je Corberon bio vitez reda Malteškog križa, simbola časti i zaštite koji već stoljećima nose hrabri ljudi širom svijeta.

Mladen Houška sa žaljenjem piše u predgovoru kataloga kako Francuski

institut u Zagrebu nije prepoznao značenje toga projekta ni za francusku ni za hrvatsku povijest i nije potpomognuo njegovo ostvarivanje. Mene pak čudi kako Ministarstvo kulture i medija koje je zajedno sa Zagrebačkom županijom i Gradom Sveti Ivan Zelina dao financijsku potporu projektu, nije o Corberonu brifiralo nekog od naših sudionika u razgovoru s francuskom delegacijom koju je vodio predsjednik Macron. Možda se u nekom neslužbenom ili manje formalnom dijelu posjete moglo upoznati Francuze o životu djelovanju Corberona u Hrvatskoj.

A koliko je Corberon držao do Hrvatske, svoje druge domovine, rječito govori njegova posljednja volja prema kojoj su osmrtnice u rodnoj Francuskoj morale biti ispisane i na hrvatskom jeziku.

Iako, upravno, Bisag nije dio Svetog Ivana Zeline, s gradom ga povezuje činjenica da se nalazi u dijelu Prigorja poznatog kao Zelinsko prigorje kojem je Zelina oduvijek središte. Pa zašto Grad ne bi bio prvi koji će vratiti iz zaborava Corberonovo ime, imenujući neku ulicu ili recimo prostor između Pučkog učilišta i zgrada nekadašnjeg i današnjeg suda na početku Vatrogasne ulice, koji je u središtu zelinskog kulturnog zbivanja - Trgom Edgara Corberona.